

BOHLINS BOKSTÄVER

Jonas Bohlin har ett både kroppsnära och principiellt förhållande till svensk sten – naturstenar har blivit som bokstäver för honom.

– Svensk sten är ett så exklusivt material att man vill hedra den. Jag är mycket noga med var jag placerar sten. Jag vill använda den i bänkskivor och bardiskar, där stenens värdighet kommer till sin rätt, säger han.

Jonas Bohlin har bråttom.

– Jag kommer till Tårtan mellan 10.00 och 10.50.

Skarpt läge, inte ens en timme. Sveriges mest kände formgivare och inredningsarkitekt kommer ändå släntrande lite pojkaktigt utan jacka till kaféet, några minuter från hans hem på Södermal i Stockholm. Fiket ligger i den lokal där den kultiga tv-serien *Tårtan* spelades in 1972. Bryggkaffe och ostmacka, allt verkar lugnt, en stilla förmiddag.

– Är det bråda dagar?

Man kunde vänta sig ett flåsigt svar med en radda storskaliga uppdrag, styrelsemöten, krögare, arkitekter och producenter, men brådskan är mer akut än så.

– Det är ju finalen klockan 11, sprintstafetten. Jag är barnsligt förtjust i skidåkning, det är det enda jag följer.

Ah, vinter-OS. Jonas Bohlin är nybliven pensionär, men i lekfullt läge.

– Numera kan jag unna mig vissa saker som jag inte har kunnat under 40 år.

Svårt att tänka sig honom på sofflocket. Under de senaste åren har han skapat inredningar och miljöer till några av de bästa krogarna i Stockholm; Luzette på Centralstationen, Taverna Brillo på Stureplan och senast Brasserie Colline på Söder: alltihop bohliniska storverk med egensinniga tillägg som att graffiti-artisten NUG dekorerade väggen på Brillo.

Inredningarna gränsar till konstinstallationer, men är ändå främst trivsamt funktionella för alla typer av möten och människor: affärsluncher, vita-duken-kvällar, en blå timmen-öl, en kaffe på väg till tåget.

Något slags avslut har ändå pågått. Två stora utställningar, *Nio episoder* på Vandalorum i Värnamo 2017, och *Inside* på Konstakademien i vintras – en utställning om inredningsarkitektur som han delade med Åke Axelsson och Mats Theselius – har i konstnärlig form samlat Bohlins insatser genom åren ända sedan tidigt 1980-tal. Det var inga Best of Bohlin-shower, utan installationer om hans värld, hans tankar och historia, uttryckta i möbler, konstverk, ljud, idéer, allt hängde ihop som en väv om Jonas Bohlin. På väggen i salen på Konstakademien satt bland annat den krokiteckning av en deformerad tyngdlyftare, som Bohlin sökte med till Konsthögskolan 1981. Han kom inte in.

– Nu var det min revansch att hänga upp den där teckningen, skrattar han, som sedan 21 år är ledamot av Konstakademien.

Han lät också gjuta gips runt sin liggande, nakna kropp och visade avtrycket som en skulptur. De flesta möbelformgivare skulle knappast presentera sig på det viset, som ett tomrum. Det är Jonas Bohlin som gjutform, redo för nytt innehåll.

Nu hägrar ett nytt, kanske lite långsammare, livsäventyr.

– Jag är ute efter att ge mig en möjlighet till något annat, något nytt och oväntat. Jag har hållit på med mitt arbete, mer eller mindre varenda dag ända sedan jag gick Konstfack. Jag har trivts, det är det jag har velat och kunnat, men jag blir inte lyckligare av att fortsätta på samma väg. Jag vill hitta andra stigar.

Förväntan och frihetskänslor lyser i ögonen på honom.

– Jag vill ta hand om mig själv, vara mer med mina vänner. Jag vill resa, som jag inte har gjort så mycket. Sedan vill jag lära mig spela piano.

Pling, där satt den, en önskedröm realiserad. Vi bär nog alla på dem, kanske i skymundan, och när någon annan gör slag i saken är det imponerande. I vår ska han börja ta pianolektioner.

– Jag ska vika tre timmar om dagen, sex dagar i veckan.

”Naturligtvis, som den rastlösa själ jag är, kommer jag att skapa saker. Men det kan bli bilder, träpinnar, texter, musik, vad som helst.”

Inga halvmesyrer i Bohlins värld. Han har köpt en flygel, en Yamaha. Det är härligt med dessa tvåra, vågade kast. Nu sätter han sig som en total nybörjare inför ett instrument som är en hel värld av traditioner. Bohlins ska möta denna respektingivande musikmöbel, oftast svartblänkande, pampig som instrumentens frack, och som knappt har förändrats sedan mitten av 1800-talet. Man undrar om han kan undgå att utmanas av flygelns ikoniska form. Den danske ljusfilosofen Poul Henningsen, PH-lampans fader, ville förnya flygeln redan 1930 och skapade en art deco-liknande uppenbarelse med genomskinlig kropp, svängda aluminiumben och lädersidor. Henningsen såg den som ett instrument, en släkting till radion eller telefonen.

Jonas Bohlin är en praktiker, han göt själv sits och rygg och böjde stälbenen på sin berömda betongstol *Concrete*.

– Av de konstformer som jag känner till är musiken den mest berörande.

Nu vill han lära sig instrumentet, ett redskap att uttrycka sig med. Kanske får vi uppleva Jonas Bohlin som kompositör?

– Jag har inga andra nya uppdrag och har sagt nej till massor. Naturligtvis, som den rastlösa själ jag är, kommer jag att skapa saker. Men det kan bli bilder, träpinnar, texter, musik, vad som helst. Jag vill göra något som ingen förstår vad det är, ler han finurligt över kaffekoppen.

– Koféser, skrattar han sedan och syftar på de tingestar som definierades på 1940-talet av författaren Birger Vikström.

En kofés är ett föremål som får se ut hur som helst, men inte får likna något annat. Abstrakt skulptur, ”fri form” kan man kalla det. Friheten i skapandet är det viktigaste och svåraste.

– Det känns mysigt att gå in på okänd mark, som att stiga på en mjuk mossa som du inte vet om den är sank eller inte. Man går försiktigt fram och upptäcker nya saker, både runt omkring, men framför allt om sig själv. Det kan jag tycka att jag är värd, nu när jag har fyllt 65.

Kanske blir det någon utställning utomlands, men då mest ur Bohlins konstnärliga bibliotek. Han har också starka idéer om en behovet av en nationell kulturskola, ”fyra timmar kulturämne i veckan från klass ett”, som han är övertygad om skulle förändra samhället från grunden till det bättre. Detta fick kulturminister Alice Bah Kuhnke höra vid invigningen av *Inside*-utställningen i vintras. Kanske sådde Jonas Bohlin ett frö till något nytt?

En kort resumé. Jonas Bohlin växte upp som en passionerad seglare, från tioårsåldern var segling allt. Två ämnen var kul i skolan: svenska och bild, men han kom bara in på fyraårig teknisk linje.

– Jag var ingen slarver, jag kom till skolan, men tankarna var

JONAS BOHLIN

Född: 1953.

Utbildad: Ingenjörsexamen från tekniskt gymnasium 1974, Konstfacks linje för inredning 1977-81.

Karriär: Inredningsarkitekt och möbelformgivare med eget kontor sedan 1983. Drev galleriet Stockholm Mobile 1985-87. Professor på Beckmans 1988-96. Ledare för skolans designlinje 1992-96. Professor i möbeldesign på Konstfack 2004-09. Medlem i Konstakademien sedan 1997.

Jonas Bohlin använder ofta golv av öländsk kalksten, gärna Ölandssten från Sandviks stenbrott.

någon annanstans, i seglingen. Nu sitter jag här, med en ingenjörsexamen från 1974.

Historien svindlar. Han gjorde skandaldebut 1981 med "betongstolen", *Concrete*, som den kom att kallas. Den ingick i ett installationsrum på Bohlins slututställning på Konstfack. Redan då var miljörer något han arbetade med. Stolen blev en vattendelare mellan de som såg funktionen som möblernas viktigaste innehåll och de som såg möbler som konst.

Den nästan osittbara betongstolen hyllades som en skulptur, en symbol. Bohlin startade kontor 1983 och ritade butiksinnredningar till Televerket när debatten om hans stol rasade som värst. På Vandalorumutställningen hängde Bohlin den upp och ner i taket, kanske lite less på bördan som förföljt honom genom åren. Många kända Bohlin-möbler och inredningar följde under 1980-90-talen, tills han tog en time-out 1994 för att med några vänner ro hela vattenvägen från Stockholm till Paris, en dröm som hade odlats under 15 år.

Projektet som kallades *Liv* resulterade i strapatser, skavsår och insikter om livet och skapandet – och en bok, skriven av Bohlin.

– Jag hade kunnat tillbringa resten av mitt liv i båten *Liv*, det var perfekt, har han sagt.

Efter hemkomsten utlöstes febril verksamhet, med en installation och en kollektion av 30 nya *Liv*-möbler och objekt. Tvåra kast var viktiga, han behövde avslut och nytta. År 2003 stängde han, 50 år gammal, sin studio och visade och sålde sina möbler på Auktionsverket. Under fem år var han professor i möbel-design på sin gamla skola Konstfack. Ryggraden i yrkeslivet var och förblev restauranginredningar; Sturehof, Rich, Café Tranan, AG, Stadshuskällaren med flera. Där var han inte främst en rebell, utan odlade sina uttryck och idéer i en centraleuropeisk bistrotradition.

– Att jobba med inredning och design var inte min ambition från början. Jag ville hålla på med något friare, med konst och earth art som knappt förekom i Sverige på den tiden.

Jordkonst, som etablerades i England och USA på 1960-70-talen, innebär att konstnärerna utgår från landskapet, förändrar det, laddar det med tillägg eller utsnitt, ofta i monumental skala. Jonas berättar att han har köpt en åker på Öland, 3 000 kvadrat platt mark med några enar.

– Vad ska du ha den till, frågar alla. Det får vi se, svarar jag. Kanske blir det någon slags byggnad, som en skulptur, med inslag av öländsk kulturhistoria.

Kanske jordkonst? Vi närmar oss naturstenen. Det visar sig att Jonas Bohlin har ett både kroppsnära och principiellt förhållande till svensk sten. Han är en stenentusiast, delvis uppvuxen på sin mammas sommarställe nära hans åkerplätt på Öland.

”Jag hävdar alltid att svenska arkitekter ska använda svenska möbler, annars har vi inga tillverkare om 50 år. Det är samma sak med sten.”

Han berättar om de öländska stenmurarna som har använts för att markera revir och ägande och för att stänga in boskapen. Han berättar om sitt hus på Värmdö, som han har ritat och byggt.

– Där har jag själv arbetat otroligt mycket med natursten i trappor och murar. Det är inga små bumlingar. Det kan ta tre dagar att flytta en stor sten med hävstång. Det har jag hållit på med i 15 år, så jag har en kärlek till natursten, jag höll på att säga hatkärlek. Den är fantastisk för mig, som en slags vänner som jag lägger i relation till varandra. Det skapas en spänning i rummen mellan dem. Naturstenar har blivit som bokstäver för mig, jag skriver något med dem.

I de inredningar Jonas Bohlin har skapat har han ofta valt golv av öländsk kalksten, gärna Ölandssten från Sandviks stenbrott. Den använde han första gången på restaurangen Rolfs Kök, den inredning Bohlin utförde 1989 i samarbete med Thomas Sandell, en materialnära, nästan asketiskt rik inredning som satte standarden för framtida nyenkelhet inom den svenska krogvärldens inredningar.

– Sedan har jag använt Ölandssten ganska mycket. Den är mjuk och slits vackert och genuint

I bänkskivor har han tidigare använt en hel del Carraramarmor, men det gör han inte längre, utan använder bara svensk sten.

– Jag hävdar alltid att svenska arkitekter ska använda svenska möbler, annars har vi inga tillverkare om 50 år. Det är samma sak med sten. Vi måste använda svensk sten, annars har vi inga företag som vill jobba med sten i Sverige och det vore tragiskt.

Jonas talar om Ekeberg, Brännlycka och Kolmårdsmarmor.

– I dag tycker man kanske inte att den är lika tjugisig som carraran, utan förknippar den med fönsterbänkar och trappor i äldre skolhus. Men den stiliga kolmårdsmarmor kommer tillbaka.

Miljöaspeken blir allt viktigare.

– Det är vansinnigt att transportera sten över hela Europa.

Men det finns ingen såg i Sverige som kan såga stora sten-skivor. Flera svenska företag skickar svensk sten till Italien för att såga upp den.

– Varför inte investera i en stor såg i Sverige? Det där är parametrar som man allt mer väger in när man väljer material till inredningar.

Att kunna leverera efterfrågade produkter utan för tung miljöpåverkan borde vara en självklarhet inom branschen.

– Svensk sten är ett så exklusivt material att man vill hedra den. Jag är mycket noga med var jag placerar sten. Jag vill använda den i bänkskivor och bardiskar, där stenens värdighet kommer till sin rätt.

Natursten ska finnas nära den fysiska människan och hennes dagliga upplevelser av material. Att beröra en stenyta är en intimt intensiv upplevelse, kylig och distanserad eller varm, knagglig och närvarande.

– Man måste som inredningsarkitekt tänka på vilket uttryck stenen får i rummet. Den kan kännas otroligt lyxig, blankslipad med guld, eller genuin som ett gammalt kyrkgolv. Men vad den har för miljöpåverkan är avgörande.

Inför Bohlins senaste inredningsprojekt, krogen La Colinne på Götgatan i Stockholm, åkte han på ett tidigt stadium, innan han ens började rita, till Borghamn vid Vättern, undersökte vilka stenstorlekar som fanns tillgängliga, vilken leveranstid det var. Beställningen skedde sedan från Södermalms sten. De samarbe-

”Jag kan och vill inte rita på dator.”

tar med det miljöanpassade Janax Snickeri i Farsta, som Bohlin arbetar med sedan länge. Att ha trygga, pålitliga samarbetspartner är viktigt. Beställarnas roll är avgörande.

– Ett projekt blir inte bättre än beställaren.

Jonas Bohlin är konstnärlig ledare för restaurangkoncernen Svenska Brassierier, ett samarbete som sträcker sig över 20 år. Den första krogen han inredde för företaget var just Rolfs Kök, sedan Sturehof vid Stureplan 1995, en krogklassiker som är i stort sett oförändrad än idag.

– Vi använder ett 100-årsperspektiv i våra inredningar och vi vet att det lönar sig. De som förstår sig på detta och marknadsför sina restauranger med bra krögare och bra material, de har en trovärdig historia. Gör man något riktigt bra, då sprider det sig om en löpeld i medierna och kunderna kommer.

Att tänka långsiktigt är dock inte vanligt i inredningsbranschen idag. Det mesta styrs av priset. In skeppas pressade carrarabänkar och lågprismarmor från Kina.

– Det handlar idag mest om snabb storytelling. Möbelkopior från Polen kostar bara hälften.

Snabbt in, snabbt ut om det inte funkar. Sagan om fantastiska svenska inredningar som har slaktats och dumpats är lång och sorglig. Jonas Bohlin berättar om Arlandas viplounge i bottenvåningen på Terminal 5. Han skapade den 2001 med specialritade möbler, körsbärsträdsskulpturer av Steven Bachelder och ett elegant kalkstensgolv, sågat diagonalt och satt med olika nyanser. Nu ska en ny pir byggas. Jonas Bohlin fick nyligen besked om att hela loungemiljön ska bort.

– Allt ska rivras. Inga möbler återanvändas.

Han ska åka ut till Arlanda och försöka få eller köpa tillbaka inredningen.

– Jag vill inte att den ska hamna i fel händer eller säljas på auktion. Allt är ritat och även tillverkat med mina egna händer. Det är sorgligt att det slumpas bort. Möblerna är som nya. Det är bara Madonna och en och annan nobelpristagare som har suttit där.

Det är konstigt att inte möblerna återbrukas på flygplatsen. Han har märkt att en del arkitekter tycker att det tar emot att använda Jonas Bohlin-möbler.

– Uttrycket är så starkt, de tar för mycket plats.

I utbytbarhetens dagar, då allt flyter som på nätet, kan märkligt nog det tydliga och personliga bli till grus i maskineriet. Se bara på de lägenheter som säljs. Majoriteten är de skrämmande identiska, vitgrå, osynliga, utbytbara för att bli smidiga varor. Hemkänslan och spåren av oss människor är undanstuvade.

– Vad är klockan? Vi har 28 minuter, det är lugnt.

Ett stort pågående jobb är restaurangen Biskopsudden på Djurgården. Där ska Svenska Brassierier och Tommy Myllimäki skapa ”Sveriges bästa restaurang” i internationell toppklass, ett besöksmål i sig. Jonas ritade både byggnad och inredning, med hjälp arkitektbyrån Dinell Johansson som handläggare.

– Jag kan och vill inte rita på dator: Nu har det börjat grävas därute på udden vid marinan. Stället ska öppna 30:e april 2019. Inredningen ska vara textilier och färger som påminner om skärgårdens fyra årstider. Solnedgångar, norrskén.

Blir det sten? Såklart det blir sten, både utom- och inomhus.

– Jag ska ringa stenbrodden i vår. Det blir mycket kalksten. Bänkskivor från Brännlycka, den lindblomsgröna, lite mer romantisk än Kolmården.

Nu hackar klockan hotfullt nära 11.

– Det är så himla skönt att för första gången sedan 9:e klass, inte veta vad jag ska göra i morgon. Tack för kaffet.

Jonas Bohlin rusar hem och vidare i det nya livet. Han ropar:

– Jag sa ”passionär”, inte ”pensionär”. ■